

СЕКЦІЯ 4. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 37.091.3:004

Ірина Бужина, доктор педагогічних наук,
професор, Одеський державний університет
внутрішніх справ, м. Одеса, Україна

Олена Гусаченко, магістрантка спеціальності 053 «Психологія»,
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського, м. Одеса, Україна

ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Анотація. У статті розглянуто сучасний стан цифрових навичок викладачів, окреслено основні проблеми та бар'єри їхнього розвитку. Також визначено напрями вдосконалення й перспективи формування культури цифрової освіти в Україні.

Ключові слова: цифрова компетентність, педагог, освіта, цифрова трансформація, професійний розвиток, інновації.

Abstract. The article examines the current state of teachers' digital skills, outlining the main problems and barriers to their development. It also identifies directions for improvement and prospects for shaping a culture of digital education in Ukraine.

Keywords: digital competence, teacher, education, digital transformation, professional development, innovation.

Сучасні процеси цифрової трансформації стають одним із ключових чинників розвитку освітньої сфери. Вони змінюють роль педагога: від традиційного транслятора знань до наставника, який супроводжує учнів у цифровому освітньому середовищі. У цьому контексті формування цифрової компетентності викладачів набуває особливої значущості.

Метою дослідження є визначення основних викликів, що виникають у процесі цифровізації освіти, а також окреслення ефективних шляхів удосконалення професійної підготовки педагогів. Завдання включають аналіз рівня цифрових

навичок, виявлення бар'єрів розвитку та пошук дієвих механізмів підвищення компетентності. Об'єктом виступає професійна діяльність педагогів, а предметом — їхня цифрова компетентність як складова кваліфікації.

Актуальність проблеми підтверджується сучасними дослідженнями. Зокрема, систематичний аналіз наукових публікацій останніх років показує, що рівень цифрової компетентності педагогів залишається недостатнім і потребує постійного розвитку [2]. У міжнародних звітах наголошується на необхідності адаптації освітніх практик до цифрового середовища та забезпечення безперервного навчання педагогів [1]. В Україні ця проблематика активно досліджується, зокрема через узагальнення досвіду використання ІКТ та аналіз освітніх практик [3].

Однією з головних проблем залишається нерівномірний рівень цифрової підготовки педагогів. Частина викладачів активно використовує цифрові інструменти, тоді як інші мають суттєві труднощі через недостатній досвід або обмежений доступ до ресурсів.

Суттєвим викликом є цифрова нерівність між регіонами, яка проявляється у різному рівні забезпечення інтернетом та технічними засобами. Це створює дисбаланс у можливостях учасників освітнього процесу.

Не менш важливим є мотиваційний чинник. Частина педагогів сприймає цифрові технології як додаткове навантаження, а не як інструмент підвищення ефективності роботи. Відсутність системної підтримки та стимулювання з боку адміністрацій закладів освіти посилює цю проблему.

Окремою проблемою є недостатня кількість якісних методичних матеріалів. Навіть за наявності цифрових інструментів педагоги не завжди мають чіткі рекомендації щодо їх ефективного використання в освітньому процесі, що призводить до формального впровадження технологій.

Важливим викликом є також психологічна готовність педагогів до змін. Освоєння нових технологій потребує адаптивності, когнітивної гнучкості та стресостійкості, що інколи супроводжується емоційним вигоранням.

Ще одним проблемним аспектом є відсутність системної моделі безперервного професійного розвитку. Існуючі програми підвищення кваліфікації часто є фрагментарними та не формують цілісної траєкторії розвитку цифрових компетентностей.

Водночас в Україні впроваджуються різні ініціативи, спрямовані на розвиток цифрових навичок педагогів. Зокрема, реалізується державна програма підвищення кваліфікації, яка передбачає системне навчання цифровим технологіям та їх інтеграцію в освітній процес [6].

Важливим інструментом є також міжнародне дослідження SELFIE for Teachers, яке дозволяє педагогам самостійно оцінити рівень власних цифрових навичок і отримати індивідуальні рекомендації для розвитку [4].

Окрему роль відіграють науково-методичні розробки, які узагальнюють досвід цифровізації освіти та пропонують практичні рекомендації щодо вдосконалення професійної підготовки педагогів [5]. Значним внеском є також аналітичні матеріали та збірники, присвячені розвитку цифрової компетентності вчителів [3; 8].

Для подолання наявних проблем необхідний комплексний підхід. Насамперед слід забезпечити рівний доступ до цифрової інфраструктури та сучасних технологій у всіх регіонах. Важливим є також формування мотиваційного середовища, у якому цифрові інструменти сприймаються як ресурс підвищення ефективності навчання.

Окрему увагу слід приділити розробці якісних методичних матеріалів, що сприятимуть практичному використанню цифрових технологій у педагогічній діяльності. Це дозволить уникнути формального підходу до цифровізації.

Не менш важливою є підтримка психологічної готовності педагогів до змін, розвиток їхньої стресостійкості та здатності до адаптації в умовах швидких технологічних трансформацій.

Ключовим напрямом залишається впровадження системи безперервного професійного розвитку, яка дозволить педагогам регулярно оновлювати свої цифрові компетентності.

Перспективи розвитку цифрової компетентності педагогів пов'язані з формуванням сталої цифрової культури освіти, у якій технології стають невід'ємною частиною навчального процесу. Важливим напрямом є також впровадження штучного інтелекту та аналітики даних для персоналізації навчання та підвищення його ефективності.

Подальший розвиток передбачає активізацію міжнародної співпраці, участь у глобальних освітніх ініціативах та обмін кращими практиками. У довгостроковій перспективі цифрова компетентність має стати базовою складовою професійної підготовки педагога, нарівні з предметними та методичними знаннями.

Список використаних джерел

1. OECD. Digital Education Outlook 2022: Pushing the Frontiers with AI. Paris: OECD Publishing, 2022.
2. Digital Competence of Teacher 2025: Shaping the Future of Education. Київ: Інститут цифровізації освіти НАПН України, 2025.
3. Domínguez-González, L., García-Peñalvo, F. J., & Seoane-Pardo, A. Digital Competence of Teachers: A Systematic Review (2019–2024). *Education and Information Technologies*, 2025.
4. European Training Foundation. SELFIE for Teachers: Ukraine Country Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2025.
5. Кремень В. Г. (ред.). Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: аналітична доповідь. Київ: НАПН України, 2022.
6. Міністерство освіти і науки України. Нова українська школа: цифровий компонент реформи. Київ: МОН України, 2022.
7. Міністерство освіти і науки України. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності. Київ: МОН України, 2021.

8. Овчарук О. В. (ред.). Цифрова компетентність вчителя 2025: формуючи майбутнє освіти. Київ: Інститут цифровізації освіти НАПН України, 2025.